

ANEM

A s o c i j a c i j a n e z a v i s n i h e l e k t r o n s k i h m e d i j a

A s s o c i a t i o n o f I n d e p e n d e n t E l e c t r o n i c M e d i a

Beograd, Takovska 9, tel/fax: + 381 11 322 5852, 3038 384

VLADA REPUBLIKE SRBIJE

Ul. Nemanjina 11

11000 BEOGRAD

Za predsednika Vlade, Mirka Cvetkovića

Beograd, 30.12.2011.

PREDMET: SUGESTIJE ZA DODATNE MERE KOJE BI TREBALO DA PRATE DEKRIMINALIZACIJU KLEVETE I UVREDE

Povodom u više navrata ponovljenih najava iz Ministarstva pravde Republike Srbije, da će predstojeće izmene Krivičnog zakonika Srbije, između ostalog, dekriminalizovati uvredu i klevetu, Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) poziva Vladu Srbije, Ministarstvo pravde i Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva da istovremeno sa dekriminalizacijom ovih krivičnih dela, razmotre i druge neophodne korake u cilju unapređenja prava na slobodu izražavanja u Srbiji.

Mogućnost krivičnog progona novinara za klevetu i uvredu destimulišuće deluje na slobodu izražavanja i predstavlja jedan od generatora autocenzure u srpskim medijima. ANEM, međutim, smatra da dekriminalizacija klevete i uvrede sama po sebi nije dovoljna da bitno popravi situaciju na medijskoj sceni. Novinari u Srbiji danas, po pravilu, bolje prolaze u postupcima po privatnim tužbama za klevetu, nego u parničnim postupcima za naknadu štete. Iako se još uvek podnosi veliki broj tužbi za klevetu, osuđujuće presude su retke, još ređe postaju pravosnažne, a čak i kada postanu, kazne su po pravilu niže od naknada štete koje se povodom istih tekstova, emisija ili izjava izriču u parničnim postupcima. Iskustvo zemalja koje su pre Srbije dekriminalizovale klevetu i uvredu, pokazuje da je u kratkom

periodu nakon tog koraka dolazilo, kako do povećanja broja parničnih postupaka za naknadu štete izazvane objavljivanjem informacija u medijima, tako i do dosuđivanja viših iznosa naknada štete u tim postupcima.

Iz navedenog razloga verujemo da je u cilju obezbeđivanja potpunije zaštite slobode izražavanja kao elementarnog ljudskog prava, neophodno da najavljena dekriminalizacija klevete i uvrede bude praćena i drugim merama koje će pospešiti zaštitu slobode izražavanja u Srbiji.

Praksa parničnih sudova u Srbiji pokazuje da odredba člana 18. Ustava Republike Srbije, u skladu sa kojom se ljudska i manjinska prava zajemčena Ustavom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima, jemče i neposredno primenjuju, i pri tom tumače u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje, nije dovoljna da medijima i novinarima pred nacionalnim sudovima obezbedi zaštitu prava koja bi bila, makar približna praksi Evropskog suda za ljudska prava u primeni člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

Razlozi za ovo su brojni, a među njima je svakako i činjenica da se najvažnije presude ovog suda i dalje ne prevode u dovoljnoj meri na srpski jezik i ne čine dostupnim sudijama koji bi po njima trebalo da postupaju, ni samim medijima i novinarima koji bi na njih u postupcima mogli da se pozivaju.

U vezi sa navedenim, smatramo da je neophodno pristupiti izmenama Zakona o javnom informisanju, i to na sledeći način:

Prvo, neophodno je da se definicija javnog glasila u Zakonu o javnom informisanju dopuni uslovom postojanja efektivne uređivačke kontrole nad konkretnim sadržajem. Neprihvatljivo je i nesrazmerno da mediji i za sopstvene sadržaje, nad kojima postoji efektivna uređivačka kontrola, i za sadržaje trećih lica na svojim Internet sajtovima nad kojima takva kontrola objektivno ne postoji, odgovaraju na isti način. Ovo je posebno neprihvatljivo u slučajevima kada medij nije prethodno upozoren na neprihvatljive sadržaje i kada mu nije ostavljeno dovoljno vremena da takve sadržaje, ukoliko za njih ne želi da preuzme odgovornost, ukloni.

Drugo, neophodno je, i bilo bi krajnje korisno, u svetlu prakse domaćih sudova, jasno i dosledno, već u samom Zakonu o javnom informisanju, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava u primeni člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, insistirati na razlikovanju činjeničnih i vrednosnih sudova i preciziranju onoga što standard dužne novinarske pažnje u odnosu na svaki od njih najviše može da podrazumeva, odnosno potvrditi da vrednosni sudovi kao takvi nisu podložni dokazivanju, te da se u odnosu na njih može najviše tražiti jedino postojanje činjeničnog osnova koji ih podržava.

Treće, neophodno je, i bilo bi krajnje korisno, da se u sam Zakon o javnom informisanju, koji prihvata da su nosiocima državnih i političkih funkcija ograničena prava na zaštitu privatnosti, ako je informacija važna za javnost s obzirom na činjenicu da lice na koje se odnosi informacija vrši određenu funkciju, i to srazmerno opravdanom interesu javnosti u svakom konkretnom slučaju, unese i dodatno preciziranje o tome da je ograničenje prava na zaštitu privatnosti praćeno i širim granicama prihvatljive kritike, te da se i jedno i drugo odnosi, ne samo na nosioce državnih i političkih funkcija, već i na privatne pojedince kada uđu ili se pojave na sceni javne debate ili rasprave.

Četvrto, neophodno je da se odredba Zakona o javnom informisanju, shodno kojoj se u javnim glasilima slobodno objavljuju ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna, i bez obzira na način na koji je pribavljena informacija, dopuni u tom smislu da izričito isključi odgovornost za naknadu štete u slučaju objavljivanja takvih ideja, informacija i mišljenja, osim u slučajevima očigledne zloupotrebe.

Peto, neophodno je, i bilo bi krajnje korisno, da se u sam Zakon o javnom informisanju unese odredba koja izričito isključuje odgovornost medija i novinara za naknadu štete, osim u slučajevima očigledne zle namere, u slučajevima objavljivanja izjava trećih lica, odnosno intervjua koji sadrže ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna.

Šesto, neophodno je da se mediji i novinari oslobode obaveze plaćanja taksi na odgovor na tužbe koje se protiv njih podnose u vezi sa objavljivanjem informacija. Postojećim procesnim pravilima opstanak medija može biti doveden u pitanje već samim podnošenjem velikog broja, makar i neosnovanih, tužbi velike vrednosti protiv njega.

Sedmo, neophodno je da se u sam Zakon o javnom informisanju unesu odredbe koje izričito predviđaju da obrazloženja odluka kojima sudovi utvrđuju povredu obaveze dužne pažnje, moraju nužno da sadrže preciziranje onoga šta je standard pažnje primerene okolnostima, po nalaženju suda, podrazumevao u konkretnom slučaju.

Osmo, neophodno je da se u sam Zakon o javnom informisanju unesu odredbe koje izričito predviđaju da sudovi, prilikom odlučivanja o visini naknade štete, posebno cene i okolnosti preduzimanja odgovarajućih mera od strane tužioca kako bi se šteta umanjila (npr. podnošenje zahteva za objavljivanje odgovora, obraćanje Savetu za štampu ili nezavisnom regulatornom telu nadležnom za radiodifuziju, i slično).

Deveto, neophodno je da se u sam Zakon o javnom informisanju unesu odredbe koje izričito predviđaju da su sudovi, u odlukama kojima usvajaju tužbene zahteve u postupcima koji se vode povodom objavljivanja informacija, dužni da daju precizne i detaljne razloge sa kojih nalaze da je ograničenje, koje presuda u konkretnom slučaju predstavlja, neophodno u demokratskom društvu, shodno članu 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i 46. Ustava Republike Srbije.

Na posletku, neophodno je intenzivirati napore i uložiti dodatna sredstva da se što veći broj relevantnih presuda Evropskog suda za ljudska prava koje se tiču prava na slobodu izražavanja prevede na srpski jezik i na odgovarajući način objavi.

Ove ANEM-ove sugestije podržavaju i druga medijska/novinarska udruženja iz medijske koalicije – NUNS, UNS, NDNV i Lokal pres, i saglasno se pridružuju ovom dopisu.

ZA ANEM,

kao i ostala udruženja iz medijske koalicije,

Saša Mirković, predsednik